

Emil Zaitz

Kraków - Stare Miasto Kraków - Ludwinów, AZP: 102-56

Informator Archeologiczny : badania 23, 65-66

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rekonstrukcja planu „kościółka A” prowadzi do wniosku, że podstawową jednostkę — moduł stanowiła wielkość 37-38 cm (stopa). Plan wpisany był w siatkę 24 kwadratów (6x4), każdy o boku równym 5 stopom.

Odsłonięto także ślady rowu fundamentowego związane zapewne ze wschodnią ścianą „kościółka B”. Widoczną zarówno we wschodnim, jak i w południowym profilu warstwę gruzu zaprawy wapiennej wiązać można z budową lub renowacjami „kościółka B”. Jest to jeden z czytelniejszych poziomów użytkowych grodziska.

Jamy domniemanych grobów Mieszka Starego i Mieszka Mieszkowicza nasuwają wątpliwości co do rzeczywistego istnienia w tym miejscu pochówków książąt kalickich.

Prace na cmentarzysku odsłoniły trzy dalsze groby, z których jeden dziecięcy ujawnił zaskakująco wyraźną stratygrafię, a inny, przecięty wkopem fundamentowym pochówek dorosłego człowieka pozwolił bezspornie wiązać przynajmniej starsze fazy cmentarzyska z istnieniem „kościółka A” i/lub „B”.

Fundamenty „absydy kolegiaty p.w. Św. Pawła” przecięły również dolne części wału drewniano-ziemnego (przypuszczalnie już po jego spaleniu). Badania na innym, zniszczonym odcinku wału, w obrębie pierwotnej jego podstawy, dostarczyły między innymi materiałów dotyczących wytwórczości, wśród których zachowały się też ozdoby kobiece.

Materiały znajdują się w Kaliskim Stanowisku Archeologicznym.

Prace będą kontynuowane.

Kleczanów, gm. Obrzów,
wój. tarnobrzесьkie,
St. 1, AZP: 89-72

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej w Warszawie

Badania prowadził dr Andrzej Buko. Finansował IHKM PAN. Pierwszy sezon badań.
Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy (IX-XIII w.)

Kleczanów jest jedną z osad stanowiących zaplecze osadnicze wczesnośredniowiecznego Sandomierza. Prace terenowe przeprowadzone w tym roku są częścią szerszego programu badawczego realizowanego w ramach ZMBA IHKM PAN.

Dwa wykopy sondażowe 6x1 i 3x1 m zlokalizowano po północnej i południowej stronie prezbiterium kościoła parafialnego p.w. św. Katarzyny i św. Stanisława, prostopadłe względem dłuższej osi kościoła. Celem prac była weryfikacja miejscowej tradycji dotyczącej obecności w tym miejscu relikwii 2 starszych kościołów poprzedzających istniejący; ten ostatni wzniesiono w końcu XVII w.

W obrębie rowu sondażowego RSI nie natrafiono na bezpośrednie lub pośrednie świadectwa obecności innych świątyń. Odkryto natomiast rozległy cmentarz wczesnośredniowieczny typu rządowego, związany najpewniej z istnieniem innej, starszej świątyni (lub świątyń). Cmentarz ten był w przeszłości intensywnie użytkowany, o czym świadczą dowodnie pochówki niszczone się wzajemnie oraz ich znaczna liczba na terenie objętym prospekcją archeologiczną. Uwagę zwracała znaczna miąższość warstw kulturowych związanych z cmentarzem, przekraczających 1,5 m od aktualnej powierzchni terenu. Poza nielicznymi wyjątkami przy grobach nie znajdowano wyposażenia.

W rowie sondażowym RSII stwierdzono kontynuację cmentarzyska, aczkolwiek intensywność występowania grobów była tu zdecydowanie niższa. Poniżej warstw cmentarzyskowych natrafiono na obiekty wczesnośredniowieczne, najpewniej ziemiankę, odsłonięty w obrębie rowu częściowo. Obiekt ten datowany jest wstępnie na koniec VIII-IX w.

Badania dostarczyły też wielu danych do rekonstrukcji pierwotnej topografii terenu, którego poziom podniósł się, jak zaobserwowano, średnio 0,60 m w stosunku do okresu średniowiecza.

Materiały z badań zdeponowane są w IHKM PAN w Warszawie.

Przewiduje się kontynuację badań.

Kraków — Stare Miasto Kraków
— Ludwinów,
AZP: 102-56

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaitz. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Osadnictwo wczesnośredniowieczne, późnośredniowieczne i nowożytne.

Jak w latach poprzednich kontynuowano prace archeologiczne w wykopach budowlanych i instalacyjnych na terenie miasta. W południowej części Starego Miasta, na obszarze wczesnośredniowiecznej osady Okół, większe prace badawcze przeprowadzono w następujących punktach:

a) ul. Kanonicza I — jezdnia (wyk. XXX i XXXI). Rozpoznano nawarstwienia wczesnośredniowieczne związane ze starszą i młodszą fazą osadniczą Okołu (w tym także 2 poziomy użytkowe o nawierzchni utwardzonej drobnymi kamieniami wapiennymi) oraz warstwy późnośredniowieczne i nowożytne (m. in. bruki kamienne) odzwierciedlające kolejne etapy przebudowy ulicy Kanonicznej;

b) ul. Poselska — jezdnia (wyk. I — III). W wykopach instalacyjnych biegnących wzdłuż ul. Poselskiej, od ul. Grodzkiej do Plant po zachodniej stronie Starego Miasta, stwierdzono nawarstwienia nowożytne i późnośredniowieczne oraz szereg murów będących relikwiami średniowiecznej i nowożytnej zabudowy miasta w sąsiedztwie baszty Legackiej (rejon dawnej ul. Legackiej i ul. Kociej).

W północnej części Starego Miasta, na terenie miasta lokacyjnego, prace archeologiczne przeprowadzono:

c) na terenie posesji przy ul. Piłkarskiej 13 (wyk. I i II). Odkryto tu relikwii 2 dołów chłonnych zawierających

ceramikę późnośredniowieczną i nowożytną oraz tygle odlewnicze, prawdopodobnie związane z działającymi w tym rejonie warsztatami ludwisarskimi (?);

d) w sąsiedztwie Teatru im. J. Słowackiego (Pl. św. Ducha, wyk. XIX-XXIV). Podobnie jak w latach poprzednich rozpoznano tu nawarstwienia wczesnośredniowieczne z XII — XIII w. oraz późnośredniowieczne i nowożytne (Prace badawcze kontynuowała Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska PKZ w Krakowie);

e) na terenie posesji ul. Mikołajska 5 (wyk. I). Stwierdzono tu relikty budowli wykonanej z łamanych kamieni wapiennych i cegieł palcówek, związanej z późnośredniowieczną zabudową tej części miasta.

W 1989 r. przeprowadzono także badania ratownicze w wykopie instalacyjnym usytuowanym nad Wisłą, po wschodniej stronie Ronda Grunwaldzkiego. W wykopie stwierdzono nawarstwienia wczesnośredniowieczne z ceramiką datowaną na okres od IX do XIII w. Teren ten stanowił północną część dużej osady wczesnośredniowiecznej rozciągającej się po wschodniej stronie ul. M. Konopnickiej, w rejonie ulicy Klonowej i Ka. Marka (por. też Informator Archeologiczny. Badania 1971 i 1980).

Materiały i dokumentacja z badań przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Kraków — Wawel,
Rejony IV, VI/C, VII, VIII, XII,
AZP: 102-56/—

Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu

Badania terenowe pod naukowym kierunkiem Konserwatora Wawelu — prof. dr. hab. Jerzego Szablowskiego prowadził Dział Archeologii PZS, kierowany przez mgr. Józefa Niżnika. Autor sprawozdania dr Zbigniew Pianowski. Finansowały Państwowe Zbiory Sztuki. Czterdziesty sezon badań. Grodzisko, głównie IX — XIII w., zamek gotycki i nowożytny oraz relikty osadnictwa starożytnego.

1. Rejon IV, dziedziniec po północnej stronie katedry oraz zakrystia boczna (mgr Janusz Firlot, dr Zbigniew Pianowski)

Kontynuowano nadzór archeologiczny oraz badania ratownicze na ciągach instalacji teletechnicznej, energetycznej i kanalizacyjnej. W zakrystii bocznej (sonda 1/89) uchwycono część negatywu kolejnej, czwartej przypory muru przedromańskiego (poprzednie odkryto w ubiegłym roku na dziedzińcu), natomiast w sondzie 2/89, zlokalizowanej dalej na wschód wystąpiły w dolnej partii nie naruszone warstwy kulturowe.

W zachodniej części dziedzińca, przy północno-zachodnim narożniku kaplicy Lipskich odsłonięto fragment „misy” z zaprawy wapiennej, o przypuszczalnej średnicy ok. 1,5 m, zalegającej tuż nad powierzchnią skały. Nieco dalej na zachód (wykop 2/88-89) na powierzchni skały wystąpiła wylewka zaprawy, stanowiąca być może poziom użytkowy a także negatyw muru (?) wykuty częściowo w skałę. Posiadał on rozwinięcie w kierunku północnym i trudno go wiązać w jedną całość z negatywami odsłoniętymi we wschodniej części dziedzińca.

2. Rejon VI/C, przy płu. ścianie budynku nr 9 (Mieczysław Fraś)

Nadzór archeologiczny przebudowy instalacji wodociągowej i energetycznej. Odsłonięto m.in. fragmenty murów XV-wiecznej Psalteri fundacji Jana Długosza: odcinek ściany południowej budynku oraz fragmenty murów działowych z resztkami sklepień. Ponadto na znacznej przestrzeni występowały kanały ceglane, należące do zaplecza sanitarnego austriackiego szpitala wojskowego. Wykorzystano je częściowo do poprowadzenia instalacji współczesnych.

3. Rejon VII, dziedziniec zewnętrzny (Mieczysław Fraś)

Kontynuacja budowy pełnoprzelazowego kanału c.o. nadzór archeologiczny ekip Hydrokopu i PP PKZ, ratownicze ingerencje archeologiczne. Prace prowadzono głównie w obrębie nowożytnych warstw zasypiskowych pochodzących z okresu budowy kolektora sanitarnego za czasów Wolnego Miasta Krakowa oraz częściowo w późnośredniowiecznych warstwach o charakterze niwelacyjno-nasypiskowym. W niższych partiach natrafiono na ślady obiektów drewnianych. Odsłonięto fragmenty murów XIX-wiecznego budynku austriackiego, odcinki fundamentów budowli nowożytnych oraz późnośredniowiecznych (?) a także w kilku punktach sklepienie kanału sanitarnego, miejscami niemal całkowicie zagłębionego w skałę.

4. Rejon VIII, przy płu. ścianie budynku nr 9 (mgr Andrzej Kukliński)

Nadzór archeologiczny prac przy budowie ciągu energetycznego. Odsłonięto odcinek gotyckiego muru obronnego, zachowanego tuż pod powierzchnią terenu. Wykopy na studzienki energetyczne po obu stronach muru prowadzono częściowo w warstwach XIII-wiecznego wału obronnego (instalację poprowadzono pod stopą muru). Bliżej północno-wschodniego narożnika budynku nr 9 natrafiono na fundamenty murów należących być może do XVI-wiecznej szkoły katedralnej.

5. Rejon XII, dziedziniec Batorego (mgr Janusz Firlot, dr Zbigniew Pianowski)

Kontynuacja badań archeologicznych w wykopach 1/86 i 1/87-88, założonych w obrębie romańskiego kościoła św. Gereona. Po odczyszczeniu z warstw destrukcji architektonicznej i pogłębieniu poziomu eksploracji okazało się, że szeroka ława, wykonana z płaskich, płytowych kamieni posiada lico południowe przebiegające po linii prostej (a nie jak sądzono uprzednio — z występem lub narożnikiem) i może ewentualnie stanowić fundament podpór międzynawowych kościoła romańskiego.

W centralnej partii części nawowej świątyni zachował się kamienny, murowany grobowiec romański, nakryty płytą z miękkiego wapienia. Komora grobowa, uszkodzona z dwu stron przez fundamenty XVI-wiecznej łaźni królewskiej była wyrabowana i pozbawiona kości szkieletu. Nad grobowcem zachował się fragment posadzki kościoła, wykonanej z zaprawy wapiennej na podkładzie kamiennym.

W wykopie 1/87-88 (89) odsłonięto dalszy fragment fundamentu podpór międzynawowych świątyni romańskiej (między nawą główną a południową). Z wyjątkiem najwyższej, ciosowej partii wykonana jest ona również z kamienia płytowego i posiada znaczną szerokość, podobnie jak ława „północna”.